بسم الله الرحمن الرحيم

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده موسیقی

پایان‌نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته نوازندگی ساز ایرانی

عنوان

بررسی نوازندگی عود منصور نریمان

استاد راهنما

محمدرضا آزاده فر

عنوان بخش عملی

تک‌نوازی عود و گروه‌نوازی

استاد راهنمای بخش عملی

محمود بالنده

نگارش و تحقیق

امید توفیقی محمدی

بهمن ۹۳

تعهد نامه

اینجانب **امید توفیقی محمدی** اعلام می‌دارم که تمام فصل‌های این پایان‌نامه و اجزاء مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته‌ها، کتب، پایان‌نامه‌ها ، اسناد، مدارک و تصاویر پژوهشگران حقیقی یا حقوقی (فارسی و غیرفارسی) با ذکر مآخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسؤولیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

امضاء تاریخ

چکیده

مطالعهٔ شیوهٔ نوازندگی نوازندگان شاخص هر شاخه از موسیقی راهگشای دوستداران، نوازندگان و دانشجویان آن رشته خواهد بود. این پژوهش به بررسی شیوه نوازندگی عود منصور نریمان از بعد ساختاری و محتوایی پرداخته است. در بخش ساختاری یا فیزیکی، تکنیک های اجرایی شامل دست راست، دست چپ و ترکیب دو دست که منحصراً از ویژگی‌های ایشان است مطالعه شده است. در بخش محتوایی نحوه به کار گرفتن ردیف دستگاهی موسیقی ایرانی در آثار منصور نریمان و طرز تلقی وی از مقوله ردیف مورد ارزیابی قرارگرفته است. در این تحقیق از روش تحلیلی با بهره‌گیری از آوانگاری آثار اجراشده توسط منصور نریمان و همچنین بررسی قطعات ایشان استفاده شده است و هدف آن پیدا کردن نقاط تمایز نوازندگی عود منصور نریمان و حدود وفاداری ایشان به ردیف موسیقی ایرانی است.

در بخش محتوایی، بررسی قطعات کتاب " ٤٢ قطعه برای عود " (نریمان ، ۱۳۸۲) آورده شده است تا با بررسی این قطعات از نظر گستره گوشه‌هاگوشه‌های بکار رفته در آن‌ها، فرم و ریتمشان قادر باشیم به محتوای ذهن ایشان در زمینه ردیف موسیقی ایرانی و ریتم‌ها و فرم های رایج در نوازندگی ایشان بیشتر دست پیدا کنیم. در بررسی قطعات منصور نریمان از کتاب‌های " ردیف میرزا عبدالله آوانویسی و بررسی تحلیلی " (ژان دورینگ ، ۱۳۸۵) ، " ردیف موسیقی ایرانی برای عود " (منصور نریمان ، ۱۳۹۰) و " ردیف آوازی و تصنیف‌های قدیمی به روایت عبدالله دوامی " (فرامرز پایور ، ۱۳۷۵) کمک گرفته شده است و نواقصی که از لحاظ گوشه‌ها در هر کدام از این کتب وجود داشته، از کتاب دیگر جبران شده است.

در بررسی محتوایی به این نتیجه رسیدیم که منصور نریمان در نوازندگی و ساخت قطعات خود کاملاً به ردیف وفادار بوده است و حتی فراتر از ردیف رایج میرزا عبدالله، از ردیف آوازی نیز گوشه‌هایی را استفاده کرده است که در ردیف سازی موجود نمی‌باشد. مانند حسینی در شور که در ردیف میرزا عبدالله موجود نمی‌باشد اما در ردیف عبدالله دوامی و ردیفی که خود نریمان برای عود جمع‌آوری کرده

موجود است. همچنین به استفاده از فرم های چهارمضراب با ریتم ١٦/٦ ، رنگ با ریتم ٨/٦ ، پیش‌درآمد با ریتم‌های ٤/٤ و ٤/٦ و دوضربی‌هایی با تمپوی نسبتاً بالا تمایل داشته است.

در بخش ساختاری نیز موارد متمایز منصور نریمان با دیگر نوازندگان عود به شرح زیر می‌باشند. استفاده از مضراب پر کرکس یا پلاستیک محکم به عنوان مضراب و رد کردن مضراب از روی انگشت کوچک و همچنین انگشت گذاری ایرانی بر روی عود و عدم استفاده از انگشت چهارم و نیز استفاده از تکنیک های ریز پدال و نواختن ملودی، ناله، راست چپ، تریل با مضراب ریز، تریل بدون مضراب، تریل معکوس، گلیساندو، تکیه‌های زیاد و استفاده از تکنیک ریز زدن و گلیساندو دادن از موارد بارز تفاوت منصور نریمان با دیگر نوازندگان عود است.

در پایان از زحمات بی‌دریغ محمود بالنده و محمدرضا آزاده فر سپاسگزارم که اگر ایشان نبودند این پژوهش هرگز شکل نمی‌گرفت.

فهرست

فصل اول : تاریخچه مختصر ساز عود.....صفحه ۷

فصل دوم : بیوگرافی مختصر منصور نریمان.....صفحه ۹

فصل سوم : فنون نوازندگی منصور نریمان .....صفحه ۱۰

فصل چهارم : محتوای اجرا و بررسی قطعات .....صفحه ۱۶

فصل پنجم : نتیجه‌گیری .....صفحه ۶۲

فصل اول : تاریخچه مختصر ساز عود

عود سازی است با قدمت بسیار زیاد و تخمین زمان واقعی به وجود آمدن این ساز امری است نزدیک به محال. از طرف دیگر گسترهٔ جغرافیایی بسیار فراخی را در بر می‌گیرد و هر یک از کشورهایی که در گذشته سازی شبیه به عود را داشته‌اند به نوعی مدعی مالکیت و ساخت آن هستند. ایران، ترکیه، عراق، سوریه، لبنان، فلسطین، مصر، تونس، الجزایر، ارمنستان و خیلی دیگر کشورها این ساز را با اندکی تفاوت در اندازه و شکل و تعداد سیم، به شکل مشترک استفاده می‌کنند. علاوه بر این در بعضی از نقاط اروپا و امریکای جنوبی این ساز با تفاوت‌های بیشتر به چشم می‌خورد از جمله دسته بسیار بلند و سیم‌هاسیم‌های متعدد واخوان که آن را لوت می‌نامند و به جای مضراب با انگشت می‌نوازند.

در دوره ساسانیان این ساز به اوج خود در ایران می‌رسد. هنگامی که باربد در دربار خسروپرویز عود یا بربط می‌نواخت و از مقربان دربار ساسانی بود. در مورد اینکه این ساز چگونه بربط نام گرفت دو روایت وجود دارد. اول اینکه چون باربد برای اولین بار این ساز را ساخته نام خود را بر آن نهاده و به مرور زمان باربد به بربت تغییر یافته است. روایت دوم این است که چون شکل ظاهری این ساز شبیه به سینه مرغابی است آن را بر(سینه) بط(مرغابی) نام نهاده‌اند.

مهم‌ترین مورد مستند که در آن به ساز عود اشاره‌شده کتاب‌های فارابی " موسیقی کبیر" و عبدالقادر مراغه‌ای " مقاصد الالحان و جامع الالحان " هستند. فارابی این ساز را نقاشی کرده و آن را مشهورترین ساز موسیقی می‌نامد و برای آن دستان یا پرده بندی و انگشت گذاری مشخص نموده است. این ساز دارای چهار سیم تک بوده و مبنای موسیقی زمان خود بوده است و تئوری های فارابی بر اساس این ساز می‌باشد.

اما آنچه باعث تعجب و تاثر است اینکه ساز عود در موسیقی معاصر ایران که از دوره قاجار شروع می‌شود، جایگاهی بسیار اندک و کم رنگ پیدا می‌کند به طوری که در این دوره کاملاً محو می‌شود و جایگاه مهم خود در گذشته را به ساز تار می‌دهد. مهم‌ترین دلیل کنار رفتن ساز عود از موسیقی ایرانی را می‌توان تغییر سلیقه شنیداری ایرانیان و گرایش بیشتر آن‌ها به سازهایی با محدوده صوتی بالاتر دانست.

تنها نجات‌دهنده ساز عود از این فاجعه اسکندر ابراهیمی ملقب به منصور نریمان است که با کوشش بسیار این ساز را احیا کرد و از منقرض شدن آن در ایران جلوگیری کرد . در این سال‌ها که ایران عود نداشت کشورهای عرب و ترکیه آن‌چنان این ساز را جلو بردند که رسیدن به آن‌ها غیرممکن می‌نمود اما منصور نریمان با نواختن، آموزش و خلق قطعات برای عود این ساز را احیا کرد.

در حال حاضر هنر جویان و علاقه‌مندان ساز عود تعدد یافته‌اند و سازندگان ایرانی این ساز هم ردیف با نوازندگان پیش می‌روند. این ساز از پیله گذشته بیرون آمده و با سرعت زیاد به این سمت می‌رود که به عنوان یک ساز سولیستی استفاده شود.

فصل دوم : بیوگرافی مختصر منصور نریمان

اسکندر ابراهیمی زنجانی ملقب به منصور نریمان در سال ۱۳۱٤ در مشهد متولد شد. پدرش هنرمند و اولین استاد او در زمینه موسیقی بود که به وی ردیف موسیقی ایرانی و نواختن سه تار را آموخت. نریمان در سن چهارده سالگی همکاری خود را با رادیو به عنوان تک‌نواز آغاز کرد و در ۱۸ سالگی آموختن ساز عود پرداخت و از آن پس به عنوان تک‌نواز عود با رادیو مشهد و رادیو شیراز همکاری کرد. پس از چهار سال در رادیو تهران مشغول به تک‌نوازی و آهنگسازی و اجرا با ارکستر گلها می‌شود که موجب همکاری وی با خوانندگانی همچون محمودی خوانساری و اکبر گلپایگانی و حسین قوامی و محمدرضا شجریان و ایرج و نادر گلچین می‌گردد.

در سال ۱۳٤۱ از او برای تدریس تخصصی ساز عود در هنرستان موسیقی دعوت به عمل می‌آید و شاگردان زیادی زیر نظر وی تربیت می‌شوند. در این سال‌ها تصمیم به نوشتن متدی برای آموزش عود می‌گیرد که در سال ۱۳۷۲ تحت عنوان " شیوه بربت نوازی " منتشر می‌شود.

از دیگر آثار منصور نریمان " ٤۲ قطعه برای عود " که شامل قطعات وی در اجراهای قدیمی وی است که توسط شاگردانش نت نویسی شده و همچنین" ردیف موسیقی ایرانی برای عود " که شامل گوشه‌های ردیف موسیقی ایرانی برای ساز عود است .

فصل سوم : فنون نوازندگی منصور نریمان

در این فصل سعی بر آن داریم تا تکنیک های فیزیکی منصور نریمان را که در حین نوازندگی از آن‌ها استفاده می‌کند بررسی کنیم. نوازندگی ساز عود به لحاظ فیزیکی از دو بخش دست راست و دست چپ تشکیل می‌شود . دست راست مضراب را نگاه می‌دارد و تمام تکنیک های مربوط به مضراب زدن را انجام می‌دهد مانند راست و چپ و ریز و دراب و خیلی تکنیک های دیگر. اما دست چپ اموری مانند انگشت گذاری و گرفتن نت ها و انجام تزیینات مختلف و موارد دیگر را انجام می‌دهد. به همین دلیل این فصل را به دو بخش تقسیم می‌کنیم و هر بخش را به طور جداگانه بررسی می‌کنیم. در پایان نیز بخش سومی را به تکنیک های ترکیبی دست راست و چپ اختصاص می‌دهیم.

بخش اول : دست راست

تکنیک های دست راست شامل :

چگونه دست گرفتن مضراب : منصور نریمان مضراب را که معمولاً از جنس پلاستیک یا پر کرکس است و طول آن به چهار تا پنج سانتیمتر می‌رسد با انگشتان بسته ولی مشت نشده دست راست می‌گیرد و یک طرف آن که قرار است به سیم‌ها برخورد داشته باشد را در میان دو انگشت شصت و سبابه می‌گیرد. به شکلی که حدود یک سانتیمتر از مضراب بیرون باشد و بتوان با آن به سیم‌ها نواخت. قسمت دیگر مضراب که در کنار انگشت کوچک قرارگرفته به جای رد شدن از زیر انگشت کوچک از بالای آن رد می‌شود. این کار باعث محکم تر شدن جای مضراب می‌شود و نواختن با آن آسان تر می‌گردد. یکی از تفاوت‌های اصلی منصور نریمان با دیگر نوازندگان عود ایرانی یا غیر ایرانی در همین رد کردن مضراب از بالای انگشت کوچک دست راست است.

مضراب راست : در این تکنیک مضراب با حرکت مچ و کمی ساعد از بالا به پایین روی سیم‌ها فرود می‌آید . مهم‌ترین و مورد استفاده ترین تکنیکی که در عود زدن منصور نریمان دیده می‌شود.

مضراب چپ : درست برعکس مضراب راست از پایین به بالا روی سیم‌ها اصابت می‌کند. این تکنیک در ابتدا آسان به نظر می‌آید اما خیلی از نوازندگان عود از انجام درست آن عاجزند. در صورتی که منصور نریمان به بهترین شکل قادر به اجرای آن است و مضراب‌های چپ بسیار قوی می‌نوازد به طوری که مضراب چپ و راست او به سختی قابل‌تشخیص هستند و این یکی از ویژگی‌های بارز نریمان نسبت به نوازندگان ایرانی و غیر ایرانی است.

تکنیک مضراب چپ به همراه مضراب راست مکمل یکدیگر می‌شوند و بعضی تکنیک های ترکیبی را می‌آورند که در ادامه بررسی خواهند شد .

مضراب ریز : یکی از تکنیک های ترکیبی مضراب راست و چپ است. این مضراب از توالی راست و چپ و تکرار این حرکت به شکلی که قابل شمارش نباشد به شکل راست چپ راست چپ راست چپ راست چپ. این تکنیک می‌تواند با سرعت‌های مختلفی اجرا شود. بعضی از نوازندگان عود ریز را به صورت قابل شمارش می‌نوازند اما منصور نریمان به شکل غیرقابل شمارش و با سرعت بالا ریز میزند و این یکی دیگر از تفاوت‌های او با دیگر نوازندگان است. علاوه بر این ریزهای منصور نریمان کاملاً شفاف و کریستالی هستند و هیچ تفاوتی بین چپ و راست آن‌ها شنیده نمی‌شود.

مضراب راست چپ : نواختن راست و چپ بر روی یک نت به شکلی که مضراب راست سنگین و محکم تر نواخته می‌شود و مضراب چپ سبک تر و ضعیف تر و حتی به شکل خفه اجرا می‌شود. از تکنیک هایی است که تنها منصور نریمان از آن به شکل بسیار گسترده استفاده می‌کند و دیگر نوازندگان این تکنیک را با ریز یکی می‌کنند و تفاوتی بین این مضراب و ریز نمی‌گذارند.

مضراب دراب : توالی مضراب راست و چپ و راست به این شرح که راست آخر سنگین و قوی اجرا می‌شود ولی راست و چپ اول ضعیف تر و سبک تر اجرا می‌شوند. در نوازندگی عود دیگر

نوازندگان بیشتر از منصور نریمان شنیده می‌شود. شاید به این دلیل که جایگزینی دارد که در ذیل معرفی خواهد شد.

مضراب راست چپ راست چپ راست : این تکنیک کاملاً مختص منصور نریمان است و نوازنده دیگری از آن استفاده نمی‌کند و در حقیقت جایگزین مضراب دراب در نوازندگی منصور نریمان است. اجرای آن به این شکل است که چهار مضراب اول سبک و ضعیف اجرا می‌شوند و مضراب راست آخر با شدت و قدرت بیشتر. از لحاظ نسبت‌های ریتمیک چهار مضراب اول سه لاچنگ و مضراب راست اصلی چنگ اجرا می‌شوند. در ریتم‌های دو ضربی منصور نریمان این فیگور ریتمیک استفاده بسیار می‌شود. .

بخش دوم : دست چپ

تکنیک های فیزیکال دست چپ شامل :

انگشت گذاری : ساده‌ترین کار دست چپ گرفتن نت ها با انگشتان است. انگشت گذاری منصور نریمان به این شکل است که انگشت اول و دوم و سوم برای گرفتن نتها بر روی ساز عود استفاده می‌کند و از انگشت چهارم یا انگشت کوچک کمکی نمی‌گیرد. نوازندگان غیر ایرانی از چهار انگشت دست چپ برای گرفتن نت ها استفاده می‌کنند و هر انگشت آن‌ها وظیفه گرفتن یک نیم‌پرده را دارد بطوریکه قادر به نواختن یک گام کروماتیک روی سیم‌های عود هستند بدون اینکه نیاز به حرکت دادن دست چپ از جای خود باشند. اما منصور نریمان یک انگشت گذاری کاملاً ایرانی انجام می‌دهد و به فراخور دستگاهی که نواخته می‌شود انگشت گذری می‌کند. به همین دلیل از نوازندگان غیر ایرانی متمایز می‌شود و با لهجه ایرانی می‌نوازد.

انگشت گذاری روی سیم بم : یکی از تکنیک های دست چپ منصور نریمان که در نوازندگان دیگر دیده نمی‌شود گرفتن سیم آخر یا سیم بم عود با انگشت شصت است. به این شکل که انگشت شصت از بالای دسته ساز در جایی که قرار دارد به پایین خم می‌شود و روی سیم بم قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است که نریمان گاهی از تکنیک پدال استفاده می‌کند و با گرفتن ریز روی سیم‌های دیگر روی سیم بم با

انگشت شصت ملودی می‌نوازد. تکنیک پدال در بخش سوم در قسمت تکنیک های ترکیبی دست چپ و راست توضیح داده خواهد شد.

بخش سوم : تکنیک های ترکیبی دست راست و چپ

ناله یا ویبراسیون : این تکنیک به معنای این است که پس از نواختن یک نت توسط دست راست انگشت دست چپ بر روی سیم حرکت می‌کنند باعث بالا و پایین شدن فرکانس نت مورد نظر می‌شود و صدا را از حالت خشک خارج می‌کند و به آن عمق می‌بخشد. منصور نریمان این عمل را با هر سه انگشت دست چپ انجام می‌دهد و گاهی به جای اجرای با یک مضراب با مضراب ریز ناله را انجام می‌دهد .

تکیه : به معنای اشاره‌ای کوتاه به یک نت بالاتر در میان دو نت هم نام که می‌تواند با تک مضراب یا دو مضراب انجام شود.

تکیه با مضراب راست و چپ : از تکنیک های خاص منصور نریمان است و عبارت است از اینکه بر روی یک نت ابتدا مضراب راست زده می‌شود و سپس اشاره به نت بالاتر و پس از آن مضراب چپ ضعیف تر از مضراب راست روی نت اصلی زده می‌شود.

تریل با مضراب ریز : به معنای اینکه مضراب راست روی یک نت و بلافاصله مضراب چپ روی یک نت بالا تر زده می‌شود. این روند تکرار می‌شود تا اینکه مضراب‌های راست و چپ تریل به شکل ریز غیرقابل‌شمارش درآید. منصور نریمان از تکنیک بسیار سود می‌برد.

تریل با یک مضراب : شیوه اجرای این تکنیک بدین شکل است که یک مضراب راست یا چپ روی یک نت زده می‌شود و پس از آن انگشت بعدی حالت تریل را ایجاد می‌کند و چند بار پیاپی به نت بالا تر اشاره می‌کند و دوباره با حالت اصلی بازمی‌گردد. این تکنیک باعث به وجود آمدن صدایی نزدیک به ناله می‌شود اما تفاوت آن با ناله در این است که در ناله به فرکانس‌های بالاتر و پایین تر اشاره می‌شود اما در تریل بدون مضراب فقط به فرکانس بالاتر اشاره می‌شود.

تریل با مضراب راست و چپ : این تکنیک همان تریل با ریز است اما با این تفاوت که به جای ادامه دادن مضراب راست و چپ تنها یک با راست روی یک نت و سپس چپ روی بالاتر اجرا می‌شود.

تریل معکوس : انجام آن بدین صورت است که یک مضراب راست یا چپ روی یک نت می‌خورد و سپس با کمک انگشت قبلی چند اشاره پیاپی به نت پایین تر داده می‌شود. همان طور که از عنوان آن پیداست دقیقاً برعکس تریل با یک مضراب عمل می‌کند برای همین به آن تریل معکوس میگویند. اجرای این تکنیک با مضراب ریز بسیار سخت و دشوار است و صدادهی مطلوبی هم ندارد برای همین کمتر استفاده می‌شود.

پدال : از خصوصیت‌های بسیار بارز شیوه عود نوازی منصور نریمان به شمار می‌رود و اجرای آن به این شکل است که دست راست مضراب ریز را روی یک نت دست باز و یا نتی که انگشت گذاری شده است اجرا می‌کند و در همین حین در فواصل معینی از ریز یک تا سه عدد از مضراب‌های راست روی سیم‌های دیگر می‌خورد و به کمک انگشتان آزاد دست چپ ملودی نواخته می‌شود. این تکنیک ممکن است در اجرای ریتمیک و یا در اجرای آزاد و به صورت آوازی استفاده شود. همان طور که ذکر شد از موارد بسیار مورد استفاده منصور نریمان و به نوعی یک امضا در نوازندگی او به شمار می رود.

گلیساندو : تکنیک مورد نظر از تکنیک های مهم منصور نریمان است و باعث تمایز و تفاوت بسیار میان او دیگر نوازندگان عود می‌شود. اجرای آن به این شکل است که دو نت متفاوت روی یک سیم توسط یک مضراب راست یا چپ و لیز خوردن انگشتی که نت اول را گرفته تا نت دوم است. این تکنیک هم از فرکانس بالاتر به پایین تر انجام می‌شود و برعکس آن یعنی از فرکانس پایین تر به فرکانس بالاتر. فاصله این دو نت نیز قابل‌تغییر است و تا جایی که هر دو نت روی یک سیم باشند قابل‌اجرا است. به طور تقریبی فاصله دوم تا اکتاو ممکن است اجرا شود. منصور نریمان در ملودی نوازی های خود از این تکنیک برای شیرین نوازی و دل‌نشین کردن ملودی استفاده می‌کند که مختص خود اوست.

فصل چهارم : محتوای اجرا و بررسی قطعات

در فصل پیش رو به بررسی قطعات منصور نریمان از نظر گستره صوتی و چگونگی پیروی آن‌ها از ردیف موسیقی ایرانی و همچنین از نظر فرم و ریتم خواهیم پرداخت. این مهم از طریق بررسی قطعات منصور نریمان که توسط شاگردانش نت شده‌اند و اجراهای خود او انجام گرفته است.

ابتدا می‌پردازیم به تنالیته هایی که منصور نریمان با توجه به امکانات و وسعت صوتی ساز عود در نظر گرفته است.

ابتدا به دستگاه شور می‌پردازیم . منصور نریمان شور " ر " . " لا " را برای نواختن بر روی عود مناسب می‌بیند. این دو تنها تنالیته هایی هستند که سر کلید آن‌ها با سیم‌های دست باز عود تطابق دارد. همچنین تنالیته دستگاه‌ها و آوازهای دیگر بدین صورت است :

ابوعطا " سل " ، دشتی " لا " ، بیات ترک " دو " ، افشاری " سل " ، نوا " سل " ، سه گاه " می کرن و سی کرن " ، ماهور " دو " ، همایون " سل و ر " ، اصفهان " سل و دو " ، راست پنجگاه " فا " ، چهارگاه " سل "

همان طور که مشاهده می‌کنیم تنالیته هایی برای عود انتخاب‌شده که سیم‌های آزاد آن قابل‌استفاده باشند و نیازی به انگشت گذاری اضافه نباشد. تنها در همایون سل و اصفهان دو سیم چهارم عود به شکل آزاد استفاده نمی‌شود.

مطلب ذکرشده یکی از تفاوت‌های بنیادی منصور نریمان با نوازندگان دیگر، علی‌الخصوص نوازندگان غیر ایرانی است که باعث هر چه بیشتر ایرانی شدن لهجه ساز ایشان می‌شود.

بررسی فرم ها و ریتم‌های مورد استفاده توسط منصور نریمان

بیش‌ترین فرم های استفاده شده در آثار نریمان به ترتیب اهمیت چهارمضراب، رنگ، دوضربی و پیش‌درآمد هستند . فرم این قطعات بسیار نزدیک به ردیف هستند و از الگوهای ریتمیک ردیف پیروی می‌کنند.

چهار مضراب‌های نریمان دارای ریتم‌های ۸/٦ و ١٦/٦ هستند و پایه‌های ریتمیک ثابتی دارند که با کمک ترکیب شدن سیم بم با یکی از سیم‌ها به وجود می‌آیند.

رنگ‌های منصور نریمان ریتم ۸/٦ دارند و مملو از چنگ‌های نقطه‌دار هستند که از مشخصات مهم رنگ‌های ردیف موسیقی ایرانی نیز هست.

پیش‌درآمدهای نریمان معمولاً ریتم ٤/٤ و یا در مواردی ریتم ۸/٦ به شکل سنگین و با سرعت پایین دارند.

دو ضربی‌های ایشان هم با ریتم ٤/٢ استفاده می‌شوند. این دوضربی‌ها معمولاً سرعت بالایی دارند و پایه‌های ریتمیکی همچون چهار مضراب دارند که از ترکیب سیم بم و یک سیم دیگر به وجود می‌آید.

بررسی قطعات نریمان از نظر گستره صوتی، ریتم و فرم

منصور نریمان از نوازندگان بسیار پایبند به ردیف موسیقی ایرانی است و در ساختار قطعات خود از گوشه‌های مهم دستگاه‌های موسیقی ایرانی بهره برده است و یا کل قطعه را بر اساس یک گوشه ساخته است. برای مطالعه دقیق تر بررسی قطعات به صورت مجزا در انتهای این فصل خواهد آمد. علاوه بر این چند مورد قابل ذکرقابل‌ذکر می‌باشند که از این آنالیزها به دست آمده‌اند.

در مواردی نریمان از گوشه‌هایی بهره گرفته که در ردیف میرزا عبدالله موجود نیستند ولی در ردیف آوازی دوامی هستند. مانند گوشه حسینی در شور که در ردیف دوامی دیده می‌شود و یا عراق ماهور که در نوا آورده شده است و در ردیف میرزا عبدالله موجود نمی‌باشد. مورد دیگر گوشه مویه است که از گوشه‌های دستگاه سه گاه است اما به زیبایی در چهارگاه آمده است. یا قره‌باغی که هیچ جا به عنوان گوشه یافت نشد اما در ماهور آمده است.

قطعه اول : شور زندگی

دستگاه : شور Re

گوشه‌های درآمد، قرچه، شهناز، فرود به شور

درآمد

قرچه

شهناز

فرود

فرم: چهارمضراب

ریتم: $\frac{6}{16}$

قطعه دوم : تولدی دوباره

دستگاه : شور Re

گوشه‌های درآمد پنجم (اوج)، شور دوم (درجه چهارم)، رضوی، فرود

درآمد پنجم (اوج)

شور دوم

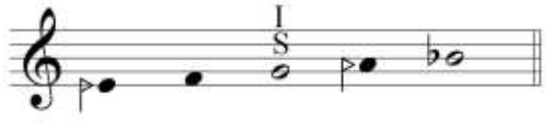

رضوی

فرود

فرم : دوضربی

ریتم : $\frac{2}{4}$